

Extra

14 Afkortingen, symbolen en getallen

Afkortingen, symbolen en getallen wijken af van gewone woorden: ze verwijzen naar een of meer achterliggende woorden en daarmee indirect naar de betekenis van dat woord of die woorden. Ze worden vaak anders geschreven dan gewone woorden: met hoofdletters, punten en/of cijfers, of met een bijzonder teken.

14.1 Afkortingen

Afkortingen zijn woorden waarvan de letters verwijzen naar een of meer langere woorden. Ze komen voor om teksten te verkorten, om langere begrippen makkelijker aan te duiden, en in eigennamen van bijvoorbeeld bedrijven.

Er zijn drie groepen afkortingen met elk hun eigen regels voor de schrijfwijze.

1. *Echte afkortingen* of *redactionele afkortingen* zijn verkortingen van veelgebruikte woorden en korte vaste uitdrukkingen, die bijvoorbeeld in advertenties, opsommingen of notities gebruikt kunnen worden. Voorbeelden zijn *blz.* (bladzijde) en *e.d.* (en dergelijke). Je spreekt niet uit wat er staat, maar wat er bedoeld is: ‘en dergelijke’, niet ‘ee-dee’.
2. *Initiaalwoorden* zijn afkortingen die letter voor letter worden uitgesproken: bij *sms* zeg je ‘es-em-es’, en niet ‘short message service’.
3. *Letterwoorden* worden niet letter voor letter uitgesproken maar alsof het een gewoon woord zou zijn. Je spreekt *vip* niet uit als ‘very important person’ of ‘vee-ie-pee’ maar als ‘vip’. *Verkortingen* worden ook uitgesproken zoals ze er staan, maar bevatten – anders dan letterwoorden – meer dan één letter van elk achterliggend woord: *horeca* komt van ‘hotel - restaurant - café’.

14.1.1 Echte afkortingen: *blz.*, *e.d.*, *t/m*

Echte afkortingen worden altijd met een of meer punten geschreven, dus ook als de afkorting eindigt op de laatste letter van het afgekorte woord. In een enkel geval wordt een schuine streep gebruikt. Hoofdletters komen alleen voor als de afgekorte woorden zelf ook hoofdletters hebben, en in afkortingen van postdoctorale of bachelor-mastertitels.

- bijv.nw. (bijvoeglijk naamwoord), blz. (bladzijde), ca. (circa), c.a. (cum annexis), drs. (doctorandus; zie ook § 2.3.1), e.d. (en dergelijke), enz. (enzovoort(s)), jl. (jongstleden), i.v.m. (in verband met), mr. (meester), Ned. (Nederland(s)), t.e.a.b. (tegen elk aannemelijk bod)
- p/a (per adres), t/m (tot en met)
- H.K.H. (Hare Koninklijke Hoogheid), v.Chr. (voor Christus)
- BA, B Eng, LLM, MSc, PhD

Meestal wordt per afgekort woord één punt gebruikt, maar enkele afkortingen wijken daarvan af.

- a.s. (aanstaande), a.u.b. (alstublieft), dhr. (de heer), t.o. (tegenover), w.o. (waaronder), z.o.z. (zie ommezijde)

Sommige echte afkortingen worden ook wel als initiaalwoord gebruikt en dus letter voor letter uitgesproken, maar behouden toch hun punten.

- c.q. (casu quo), s.v.p. (s'il vous plaît), t.z.t. (te zijner tijd)

14.1.2 Initiaalwoorden: *ANP*, *PvdA*, *sms*

Initiaalwoorden worden indien mogelijk met kleine letters en zonder punten geschreven. Hoofdletters komen onder meer voor in sommige afkortingen van functiebenamingen en in afkortingen die zonder hoofdletters niet goed herkenbaar zijn.

- cao, cd, cfk, mbo, pc, sms, tv, vwo, zzp
- B en W (burgemeester en wethouders), CvdK (commissaris van de koningin), EHBO (eerste hulp bij ongelukken), ME (mobiele eenheid), WA (wettelijke aansprakelijkheid)

Initiaalwoorden die een eigennaam zijn, worden meestal met hoofdletters geschreven. Dat zijn bijvoorbeeld bedrijven, verenigingen of partijen. Sommige naamgevers kiezen voor een afwijkend geschreven afkorting; die schrijfwijze wordt overgenomen.

- AZ, KB, LUMC, NMBS, SGR, VRT
- PvdA, sp.a

Afgekorte wetsnamen krijgen allemaal hoofdletters, al schrijven ambtenaren en juristen ze in vakteksten vaak met één beginhoofdletter.

- Anw, AOW, AWBZ, WAO, Wmo

Vaktalige en anderstalige initiaalwoorden, waaronder veel medische en technische termen, krijgen vaak hoofdletters. Raken ze algemeen bekend, dan krijgen ze kleine letters. Soms komen beide varianten voor.

- ADSL, EPG, ICT, IT, MDL, TIA, XML
- cv, gsm, hiv, html, ict, pvc, tbc, tia

In een paar gevallen worden er punten gebruikt om te voorkomen dat het initiaalwoord als gewoon woord wordt gelezen; in contexten waarin dat niet waarschijnlijk is, hoeft dat niet.

- a.s.o. (algemeen secundair onderwijs), m.o.k. (moeilijk opvoedbare kinderen), w.o. (wetenschappelijk onderwijs)
- hbo- en wo-studenten

Samenstellingen en afleidingen met initiaalwoorden

Omdat een initiaalwoord letter voor letter wordt uitgesproken, is in samenstellingen (zie § 5.1.1) altijd een streepje nodig. Hetzelfde geldt bij 'zware' achtervoegsels als *-achtig* en *-schap*.

- AZ-supporters, CEO-schap, KB-pasje, PvdA-achtig, WAO-gat

Afleidingen (zie § 5.1.2) van een initiaalwoord krijgen geen streepje maar een apostrof (zie voor het meervoud ook § 12.2.2). In de officiële spelling geldt dit ook voor *-loos* (*tv'loos*), in de witte niet (*tv-loos*).

- AZ'ers, hbo'er, sms'je, tv'tje
- AED's, cd's, hbo's, PS'en, wc's

14.1.3 Letterwoorden en verkortingen: *AVRO, horeca, yup*

Letterwoorden en verkortingen die geen eigennaam zijn, worden als gewone woorden behandeld. Ze krijgen kleine letters en geen punten.

- aids, decafé, havo, hetero, hiv, horeca, mayo, pin, radar, ufo, yup

Letterwoorden en verkortingen die een eigennaam zijn, krijgen één of meer hoofdletters. De naamgever bepaalt die schrijfwijze, hoewel namen van vier of meer hoofdletters in veel teksten toch met maar één beginhoofdletter geschreven worden.

- AVRO, Benelux, Europol, StuBru, TROS, UVA, Wet Pemba
- Ikea, Tros

Samenstellingen en afleidingen met letterwoorden en verkortingen

Omdat letterwoorden en verkortingen als gewone woorden en namen uitgesproken worden, zijn er geen speciale regels voor samenstellingen met dit soort woorden. Ze worden volgens de algemene regels voor samenstellingen geschreven, dus in principe aan elkaar, tenzij er klinkerbotsing optreedt (zie § 5.3 en 5.4). Een streepje voor de duidelijkheid is wel toegestaan.

- aidsmedicijn, Beneluxland, havo-leerling, horecabranche, pinpas
- aids-pil, havo-uitje, horeca-afspraken, StuBru-luisteraar

De enige uitzondering geldt voor namen die geheel in hoofdletters worden geschreven: in samenstellingen is dan een streepje nodig.

- AVRO-lid, VARA-coryfee

Afleidingen worden net zo gevormd als bij gewone woorden. Na een hoofdletter is een apostrof nodig.

- havo's, pinnen, ufoetje, yupperig
- AVRO'ers